

Череп А.В.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту ЗНУ,

м. Запоріжжя, Україна

Лисенко О.А.,

к.ф.-м.н., доцент кафедри менеджменту НУХТ,

м. Київ, Україна

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

Відповідно до основних положень нової концепції державної соціальної політики, яка була розроблена на період до 2015 року, в Україні необхідно створити сучасне суспільство, яке повинно ефективно інтегруватися у світове співтовариство і відповідати рівню розвинутих країн світу. Так нова концепція передбачає включення соціальних процесів до складових механізму економічного зростання, що дозволить підвищити зацікавленість працівників у високопродуктивній праці [1].

В умовах сучасної ринкової економіки виконання основних положень розробленої концепції згідно принципів стабільного економічного розвитку держави є актуальним і необхідним для розвитку соціальної сфери України. Соціальна політика держави повинна виходити з того матеріального потенціалу економічної системи, який вона має, тобто дані сфери повинні бути збалансовані, інакше підвищується ризик виникнення кризових ситуацій.

В умовах сьогодення держава регулює розмір мінімальної заробітної плати, який в Україні ще донедавна відрізнявся від прожиткового мінімуму, проте останні три роки мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум знаходяться на одному рівні і підвищуються державою кожний квартал.

В західних країнах термін "мінімальна зарплата" трактується як деяка соціальна гарантія населенню, проте в таких країнах як Швеція і Фінляндія мінімальні зарплати відсутні. За даними Євростату і різних органів влади європейських держав створено рейтинг країн Європи шляхом ранжирування країн за щомісячним мінімальним рівнем заробітних плат станом на 01.01.2012 р., в якому країни ЄС займають першу половину, а колишні республіки СРСР починаючи з Росії, Україна йде другою після неї, замикають рейтинг. Україна займає в рейтингу європейських країн 23 місце з 28 і має мінімальну заробітну плату в 5,4 рази меншу аніж в середньому по Європі.

В цілому за темпами зростання мінімальних зарплат за останні п'ять років Україна займає сьому місце в Європі, попереду йдуть Республіка Молдова, де темпи зростання склали більше ніж у 6,6 разів, Російська Федерація, де мінімальна заробітна плата збільшилася в 3,6 рази. Третє місце за темпами зростання займає Азербайджан, де збільшення складо практично у два рази. У Західній Європі мінімальні заробітні плати за останні п'ять років також зросли, але дещо повільніше.

Отже, підвищення мінімальної заробітної плати, яка виступає мінімальним соціальним стандартом в області оплати праці, у подальшому слід здійснювати у міру зростання ефективності виробництва, при цьому мінімальна заробітна плата по відношенню до середньої повинна складати не менше третини відповідно до показників, які прийняті в провідних розвинених країнах.

Кожний працівник, незалежно від місця роботи і країни проживання, завжди турбується про свій матеріальний статус, який повинно підтримуватися відповідною оплатою його праці. Проаналізувавши середню заробітну плату декількох країн СНД і країн світу у 2012 році [2], ми виявили, що Росія залишається країною з найвищою середньою заробітною платою серед країн СНД, другим йде Казахстан, на третьому Азербайджан і тільки на четвертому місці виявилася Україна. При цьому найменша середня заробітна плата в Таджикистані. Стосовно країн Європи, то тут на перших місцях знаходяться скандинавські країни і Німеччина, в яких середньомісячна заробітна плата трохи нижча, ніж в США. У

країнах східної Європи найбільша заробітна плата в Чехії і Польщі.

Зазначимо, що стратегія держави щодо реалізації цілей соціальної політики згідно принципів сталого розвитку країни спрямована на послідовне підвищення грошових доходів населення і заробітної плати, як найважливішого показника рівня життя населення і, таким чином, може виступати в якості фактора економічного зростання країни і розширення внутрішнього споживчого попиту.

Розглядаючи динаміку середньомісячної заробітної плати в Україні за видами економічної діяльності [3], нами встановлено, що середня заробітна плата у промисловості, не зважаючи на кризові наслідки, мала тенденцію до зростання і перевищувала рівень середньої зарплати по Україні. Це свідчить про те, що процеси стабілізації економіки в державі призвели до стабілізації і соціальної сфери, зокрема, в області заробітної плати. Найбільший рівень середньої заробітної плати спостерігався в області фінансової діяльності, який більш аніж у два рази перевищує середню заробітну плату по Україні. Найнижчий рівень заробітної плати спостерігався у сільському господарстві, який спочатку був у два рази нижчий за середній рівень заробітної плати по Україні, а починаючи з 2009 р. рівень почав наближатися до середнього по Україні і у I півріччі 2012 р. відрізнявся вже тільки на половину. Це можна пояснити з одного боку стабільністю у фінансовому секторі, а з іншого боку розвитком соціальної політики у сільському господарстві.

Отже, дослідження показали, що останні роки в Україні відбувається постійне підвищення рівня мінімальної заробітної плати, середньомісячної заробітної плати і грошових доходів на душу населення, що в результаті згідно цілям розвитку тисячоліття, викладених в національній доповіді [4] дозволить частку населення з доходами нижче за рівень прожиткового мінімуму повинна скоротитися до 2015 р. удвічі.

Проведені нами дослідження сучасних темпів зростання заробітної плати в Україні у порівнянні з іншими країнами показали, що в умовах стійкого розвитку держави необхідно в області оплати праці:

- забезпечити її зростання до рівня, що відповідає сучасним вимогам відтворення робочої сили;
- сформувати ринкові механізми, які дозволять регулювати оплату праці, що в свою чергу дозволить стимулювати продуктивність праці і, як наслідок, підвищити ефективність виробництва;
- відрегулювати в заробітній платі міжгалузеві відмінності, підвищивши її рівень в сільському господарстві і бюджетних галузях.

Також, ми вважаємо за доцільне збільшувати реальні грошові доходи відповідно до темпів зростання ВВП і зростання реальної заробітної плати повинно відповідати зростанню продуктивності праці, незважаючи на зниження чисельності зайнятих економічною діяльністю.

Отже, соціальна політика держави є фактором її стабільності, а у довгостроковій перспективі необхідно, щоб вона також виступала фактором розвитку держави та суспільства в цілому.

Література: 1. Основні напрями соціальної політики на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Під кер. акад. НАН України Амоши О.І., зав. від. Новікова О.Ф. – Донецьк, 2011. – Режим доступу до докум. : <http://do.gendocs.ru/docs/index-115300.html>. 2. Средняя зарплата в России и других странах мира в 2012 году [Электронный ресурс] // Деловая жизнь. – Режим доступа : сайт <http://bs-life.ru/rabota/zarplata/zarplatavmire2012.html>. 3. Праця України у 2011 році : статистичний збірник / Відп. за вип. І.В. Сенік. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 343 с. 4. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна-2010: національна доповідь / Міністерство економіки. – К., 2010. – 107 с.